

020723-1

23.7.02

Chceme-li uvažovat o filosofii pro naši dobu, nesmíme se pochopitelně prostě spokojovat s filosofií včerejška. Co to vlastně je filosofický „dnešek“? Hegel měl kdysi za to, že filosofie dosahuje svého vrcholu ve chvíli, kdy se společnost ocitá už na sklonku svých možností, ne-li v úpadku. Dal tomu výraz známým aforismem, že sova Minervina vylétá až za soumraku. Kdyby tomu tak bylo nejen u starých Řeků, ale vždycky, většina lidí by v tom mohla vidět důvod, proč filosofii nemilují, ba snad dokonce, proč se jí obávají. Ale ono tomu tak nemusí být, a jak se domníváme, ve skutečnosti ani není, a zejména být nemá. Tak jako Venuše je často vidět až na sklonku dne, když už Slunce zapadá, ale za jiných okolností může naopak vycházet ještě před východem Slunce, může se filosofie někdy opožďovat za vývojem společnosti (nebo dnes a zítra, kdy se vývoj odehrává a prosazuje stále větší měrou celosvětově, za vývojem světa), ale jindy může vidět dál dopředu, do budoucnosti, než kam dohlížejí členové společnosti nejen ve své většině, ale často i než jsou schopni dohlédnout i společenské a politické elity. Dokonce by si bylo přát, aby právě filosofové usilovali vidět dál než ostatní, a aby své zření do daleka, do daleké budoucnosti nezakládali pouze na protahování (extrapolaci) minulých a současných trendů, ale aby byli schopni očekávat i obecně neočekávané a připravovat sebe i ostatní na to, co nelze vypočítávat, ale co je přece jen možno vytušit. A nelze-li to ani vytušit, je třeba se naučit nejen očekávat věci resp. události nové, nepředvídatelné, snad nepravděpodobné, ale naučit se na nové a nepravděpodobné orientovat a spoléhat na ně (což zároveň znamená: nového se nebát, budoucnosti se nestrachovat a neděsit). V něčem se má a musí filosof podobat starozákonním prorokům: jeho zraky musí být především upřeny do budoucnosti a na tuto přicházející budoucnost musí vždy znovu poukazovat i před svými současníky. Zároveň ovšem filosof nesmí pretendovat na věštce, zejména nikoli věštce neomylného, věštce „z boží milosti“, ale musí na sebe brát také riziko tzv. omylu. (Tady je ovšem zapotřebí pozorně rozlišovat omyly, pokud jde o předpovědi, a „omyly“, které vyplývají z toho, že lidé zareagují na upozornění, jaké hrozí nebezpečí, a tak se nebezpečí vyhnou. Deklarování toho, co se jistotně stane, není totožné s varováním před tím, co by se stát mohlo, ale co se stát nemusí, když si nebezpečí jsme náležitě vědomi.)

(Písek, 020723-1.)